

Nieuwsbrief 2008

Beste leden en sympathisanten,

René De Clercqgenootschap

De *René De Clercqstichting* verandert van naam. Niet omdat het de mode is de oude vertrouwde namen te veranderen maar omdat de nieuwe wet op de vzw's het woord *stichting* niet meer toelaat. Een *stichting* heeft een heel andere juridische betekenis dan een *vereniging zonder winstoogmerk*. In de Algemene Vergadering van 14 november 2007 werd eenparig de naam *René De Clercqgenootschap* goedgekeurd. Het zal even wennen zijn ...

Het jaar 2007 was een jaar van herdenkingen en onderhoudswerken

Herdenkingen: tentoonstelling en huldeconcert als nagedachtenis van René De Clercq's 130ste geboortjaar en zijn 75ste sterfdatum.

Onderhoudswerken: de pomp in de keuken werd gerestaureerd; de woonkamer, keuken, koer en toilet werden opnieuw *gewit*; de buitendeuren werden vernieuwd en geschilderd; het harmonium werd gerestaureerd.

Het jaar 2008 wordt opnieuw een druk jaar!

Elke zondagnamiddag van zondag 13 april tot zondag 26 oktober het museum openhouden; rondleidingen verzorgen zowel voor groepen als voor scholen; activiteiten organiseren zoals jaarlijkse Gedichtendag, Vlaamse Zangavond, Erfgoeddag, Midzomermarkt, Open Monumentendag, boekenmarkt, enz.

Elk jaar doen we een oproep tot steun

Telkens reageert u hierop met enthousiasme en het aantal sponsors stijgt elk jaar. Alle bijdragen, hoe klein ook, zijn welkom. Wie een bewijs van storting wil, bekomt het op aanvraag. Het is dankzij uw financiële inbreng dat wij ieder jaar erin slagen ons programma waar u meer over verneemt in deze nieuwsbrief, te realiseren.

STEUNFONDS RENÉ DE CLERCQMUSEUM

Rekening 463-5147011-71 René De Clercqgenootschap

Gewoon lid: € 10

Steunend lid: € 15

Beschermend lid: € 25

Jaarplanning 2008

vrijdag 29 februari: zestiende Vlaamse Zangavond

om 20 uur in d'Iefte, Hoogstraat 122, Deerlijk
Toegangsprijs: € 5, zangboekje en drankje inbegrepen.

Samenzang ondersteunt door Sint-Cecilia Koor Deerlijk, Koninklijk Parochiaal Koor Sint-Lodewijk, Bekaerts Notenclub Zwevegem.

Voordracht door de leerlingen van de Stedelijke Academie voor muziek, woord en dans Peter Benoit Harelbeke, afdeling Deerlijk. Deze leerlingen zijn allemaal leerlingen uit de klas voordracht middelbare 3 van Marieke Raes.

Wij verwachten u samen met familie en vrienden!

zondag 13 april (Erfgoeddag): tentoonstelling

Hedendaagse kunst in een twee-eeuwenoud huis: Marc Claerhout, beeldhouwer en Ives De Roo, schilder-tekenaar

van zondag 13 april tot zondag 15 juni

Openingsuren: elke zondag van 14.30 tot 18 uur of na afspraak op telefoon 056/72.86.70 van Jan Dhaluin of via mail dhaluin.dekeyser@pandora.be

donderdag 12 juni: hulde

om 19 uur aan zijn grafmonument

Elk jaar, op De Clercq's sterfdag 12 juni (1932) vindt, in samenwerking met Ic Dien, aan het graf een plechtigheid plaats met een spreekbeurt, samenzang en bloemenhulde.

Kom en breng een tuil veldbloemen mee!

zondag 22 juni: Midzomermarkt

van 14 tot 21 uur

Een jaarlijks weerkerend volksfeest in het centrum van Deerlijk. Het museum wordt opnieuw wat het was bij de geboorte van René De Clercq: estaminet *Het Damberd*. In het unieke kader van de herberg, gebouwd in 1790, kan je proeven van onze zelfgebakken taart, streekbier van het vat, accordeonmuziek en straatmuzikanten.

zondag 29 juni tot zondag 19 oktober: boekenmarkt

van 14.30 tot 18 uur

In de bakkersoven zijn oude boeken te koop. Privépersonen schenken ze en wij verkopen ze aan een lage prijs. Met de winst ervan spijzen we onze kas! Veel boekenliefhebbers maken tevens van de gelegenheid gebruik om een kijkje te nemen in het museum.

zondag 14 september: Open Monumentendag

van 10 tot 18 uur

Het thema van Open Monumentendag 2008 is: '20ste editie – 20ste eeuw'. Dit thema past uitstekend bij de werking van het museum.

twee weken in september: rondleiding voor de vierde leerjaren van Deerlijk

Een zoektocht voor de leerlingen naar de plaatselijke geschiedenis van onze gemeente. De kerk met zijn merkwaardig Sint-Columbaretabel en de Deerlijkse drie groten: Pieter-Jan Renier, Hugo Verriest en René De Clercq komen hierin ruimschoots aan bod.

heel de maand november: verteltheater voor de derde kleuterklassen van de regio

twee opvoeringen in de voormiddag

Opa Jan, oma Mieke, nonkel Arnold en nonkel Hugo spelen het verteltheater: 'Hoe leefden onze grootouders'. We zijn al aan de tiende jaargang toe en de 358ste opvoering.

dinsdag 9 december: voordracht

om 20 uur in d'Iefte, Hoogstraat 122, Deerlijk

Professor Yves T'Sjoen over de literaire betekenis van De Clercq.

Gedichtendag 2008

donderdag 31 januari: Gedichtendag

Dit jaar hebben wij voor de eerste maal meegewerkt aan de Gedichtendag en 350 posters geschonken aan de Deerlijkenaren.

Op de poster staat de afdruk van een oude postkaart van het centrum van Deerlijk, toen René er zijn jeugd sleet, en eronder het gedicht *Ik kan u niet vergeten*. Dit gedicht schreef hij in Nederland toen hij vol heimwee terugdacht aan zijn geboortedorp. De poster is uitgegeven in mooi handgeschreeft papier en op A3-formaat.

*Ik kan u niet vergeten,
mijn simpel landekijn,
bij mensen die veel weten,
veel hebben en veel zijn.*

*Dat zingend wiel van vader,
het bracht, met staag geruis,
de rijke avond nader
en 't bruine brood in huis.*

*Ik heb u nooit verloren
uit d' ogen van mijn ziel,
mijn dorpke en mijn toren
en vaders zingend wiel.*

*Draait door mijn zang bijtjden
een harder ronken rond,
het maakt in lust en lijden
mijn arme trots gezond.*

De Clercq waardig herdacht

Het jaar 2007 was een jaar van herdenkingen: 130 jaar geleden geboren, 75 jaar geleden gestorven, 25 jaar geleden overbrenging van zijn graf en oprichting van de René De Clercqstichting (nu René De Clercqgenootschap). Deze gebeurtenissen hebben we op een gepaste wijze herdacht met een tentoonstelling in zijn geboortehuis, met een hulde aan zijn graf en een huldeconcert op zijn sterfdatum.

Tentoonstelling 'Herdenkingskamer RDC in het museum'

In het geboortehuis van René De Clercq dat nu zijn museum herbergt, werd een herdenkingskamer ingericht. Tussen de wanden in wit en zwart, sober verlicht, toonde deze Renés overlijden bij zijn vrienden, de familie Pieck, zijn begrafenis en de grote weerklank ervan in de toenmalige pers. Deze tentoonstelling kon bezocht worden vanaf Erfgoedzondag 22 april tot 17 juni 2007.

Plechtigheid aan het graf op zijn sterfdatum, 12 juni

Ik dien, de sociale vereniging in de schoot van NV-A Deerlijk, herdenkt jaarlijks in samenwerking met ons genootschap het overlijden van onze geliefde dichter op zijn sterfdatum. Gestimuleerd door het kinderkoor *Maria's Vreugd* o.l.v. Carine Viaene en begeleid door Hugo De Backer op accordeon zongen de aanwezigen de mooiste liederen van Hullebroeck op tekst van René De Clercq. Egied Vandommele droeg enkele gedichten voor waarvan sommige nog steeds actueel, ja zelfs bijna profetisch zijn. Denken we maar aan:

Er ligt een staat te sterven

*Er ligt een staat te sterven,
Heel zachtjes, zonder pijn.
Twee volkeren zullen erven.
Ik zal op de uitvaart zijn.*

en *De Voogden*

*Staat in den Staat nu stout genoeg.
Vlaanderen is groot en oud genoeg.
Weg met de Voogden!*

*Rekening, regeling, werk van duur:
Weg met de Voogden! Zelfbestuur!*

De gelegenheidstoespraak werd gehouden door Milo Pieters, voorzitter van het plaatselijke Davidsfonds: 'Hij besloot zijn woordje als volgt: *Ook na 75 jaar loont het de moeite René De Clercq als veelzijdige kunstenaar en Vlaamse strijder te herdenken. Ik heb eruit gelicht zijn volksdichterschap, zijn lijden omwille van een afwijkende mening en zijn Vlaams nationale strijddichten.*' Traditiegetrouw besloot een ontroerende bloemenhulde de herdenking.

Huldeconcert door een gelegenheidsgroepje: René De Clercq HER-DACHT HER-ZONGEN

Wim Vancauwenberghe, lid van onze Algemene Vergadering en zelf ook zanger in het koor van *The Night of the Proms*, heeft met zijn gelegenheidsgroepje een schitterend concert gebracht. Wim zong twintig De Clercqliederen en werd begeleid door pianist Didier Debels, celliste Marlon Dek en fluitist Dieter Loose. Nathalie Deknudt, lerares dictie, confronteerde de liederen met hedendaagse poëzie die er thematisch bij hoorde. Een huldeconcert die zelfs de meest kieskeurige toeschouwer enthousiast maakte. Een proficiat waard! Tevens danken wij de plaatselijke Davidsfondsafdeling en het Gemeentebestuur Deerlijk voor hun medewerking en financiële steun.

Het gelegenheidsgroepje met van links naar rechts: Didier Debels, Nathalie Deknudt, Wim Vancauwenberghe, Dieter Loose en Marlon Dek (foto Marc Vergote)

Beide herdenkingen kenden een groot succes met veel aanwezigen uit héél Vlaanderen.

René De Clercq zal wel nooit vermoed hebben, dat hij 75 jaar na zijn overlijden met zoveel glans in zijn geboortedorp Deerlijk zou herdacht worden, toen hij kort na de Eerste Wereldoorlog voor zijn vroeger publiek, dat zich van hem had afgewend, het gedicht schreef *Die mij ten dage van mijn glans*.

*Die mij ten dage van mijn glans
met jubel hebt omringd
en omgedragen op uw schouderen,
gij, jongeren, die mijn liederen zingt,
en die ze looft, gij ouderen,
waar blijft gij thans?*

Beleef het jaar 1900!

Verslag van de Open Monumentendag 2007

Het thema *wonen* van de Open Monumentendag 2007 paste uitstekend in de werking van ons museum. Ons plaatselijke thema werd dan ook vlug gevonden: *Hoe beleefde het gezin De Clercq honderd jaar geleden de zondag, toen er nog geen elektriciteit was?*

Om 9 uur zijn Jan en Mieke al druk bezig om voor de medewerkers, die straks van de vroegmis komen, het ontbijt klaar te maken. De koffie wordt op grootmoeders wijze bereid: met de koffiemolen de koffieboontjes malen, daarna de gemalen koffie samen met een beetje cichorei in de koffiezak doen en daarop met de moor kokend water gieten.

Rond 10 uur komen de eerste bezoekers binnen en kijken vol interesse naar het interieur van het museum: verlichting met kaarsen en quinquets, verwarming door stoof en open haard. De spelers in aangepaste kledij beginnen de lange zondag met een stevig ontbijt. Nadat Hugo een dankgebed *gelezen* heeft, neemt Mieke het grote rozijnenbrood dat door Herman op een ouderwetse wijze in zijn oven gebakken werd, en snijdt ze de boterhammen met het broodmes van haar overgrootmoeder. Het publiek proeft van de met boerenboter gesmeerde koekenboterhammen en van een lekker kopje koffie.

Na het ontbijt en een lange babbel is het hoogtijd voor Jeannine om het middagmaal klaar te maken. Het menu van de dag is groentesoep, bouilli met worteltjes en *patatjes met de pel(le)*. De soep wordt klaargemaakt op het Leuvense stoofje. Eerst de bouilli goed laten trekken, dan de groenten in een houten bakje met een kapmes fijnhakken en daarna het geheel zachtjes laten koken. De lekkere geuren van de soep trekken het publiek aan en zowel jong als oud wil ervan proeven. Tezelfdertijd worden de aardappelen gekookt in de open haard en de worteltjes gestoofd op het stoofje.

Om 13 uur is het eten klaar. De medewerkers scharen zich rond de tafel en na het gebed wordt er lekker gesmuld van de heerlijke maaltijd, overgoten met een schuimend glas bruin bier.

Terwijl de mannen hun middagdutje doen, zorgen de vrouwen voor de afwas en zetten koffie. In de namiddag komen enkele burens op bezoek. Eerst wordt er koffie gedronken met een stukje zelfgebakken peren- of rabarbertaart. Op straat trekt binnenlokker Norbert, in vol ornaat als notaris Antoine Devos gekleed, het publiek aan. Hij pocht met zijn stenen huis, gebouwd in 1790 en op vier na het oudste huis van Deerlijk, en nodigt iedereen uit om binnen een kijkje te nemen.

Binnen zitten de mannen te kaarten en luidruchtig commentaar te geven. Ze roken de ene sigaret na de andere en drinken regelmatig hun *druppeltje*. De vrouwen tateren en kletsen, terwijl ze breien of mazelen. Alleen Annie, pas moeder geworden van haar 15de kindje, zit er stilletjes bij en *kan van haar wieg-ske niet scheën*. Af en toe *douwt* ze haar kindeke in slaap en breid daarna naarstig verder. Opa Etienne zit aan de open haard te luisteren, te kijken en zijn pijp te roken. De jonge bezoekers bekijken hem met de vraag in hun ogen *wat is die man toch aan het doen?* Op het gloeiende stoofje bakt Marleen lekkere wafels waarvan alle bezoekers gretig mogen proeven. Op

het koertje zit Jan hout te klieven en kun je een oude wastobbe met een wasplank en een schrob-
borstel bekijken. Aan de wasdraden zijn kak- en pisdoeken met ouderwetse wasspelden opgehan-
gen. Ook bengelt er een toentertijdse openvrouwenbroek, waardoor de vrouwen al staande konden
plassen zonder hun rokken omhoog te trekken.

Rond 18 uur kunnen alle aanwezigen boerenboterhammen eten belegd met *hoofd vlees* (kop) en
een klak mosterd. Tot de duisternis invalt zingen de enthousiaste aanwezigen oude liederen die
door Hugo en Freddy, twee accordeonisten, ingezet worden. Alle medewerkers zijn moe maar
gelukkig. Want het feest *Beleef het jaar 1900*, met meer dan 300 bezoekers, is meer dan geslaagd.

Met dank aan Herman Vandenameele voor de foto's.

Voor alle inlichtingen

René De Clercqgenootschap (secretariaat):

Jan Dhaluin, Vichtesteenweg 15, 8540 Deerlijk

tel.: 056/72.86.70

e-mail: dhaluin.dekeyser@pandora.be

René De Clercqarchief:

Magda Ver Gucht, Gemeentehuis, Harelbkestraat 27, 8540 Deerlijk

tel.: 056/69.47.39 (kantooruren)

e-mail: archieff@deerlijk.be

René De Clerqmuseum:

openingsuren: elke zondagnamiddag van 13 april tot 26 oktober van 14.30 tot 18 uur

rondleidingen: elke dag van het jaar vooraf te reserveren: 056/72.86.70

webstek: www.renedeclercq.be

alles over René De Clercq, zijn museum, zijn archief en het René De Clercqgenootschap

Restauratie pomp

Van een verjaardag en de restauratie van een pomp

Joost Vandommele, de zoon van Herman en Marva Vandommele - De Clercq, wenste zijn vijftigste verjaardag te vieren in het geboortehuis en museum van zijn grootvader René De Clercq. De Raad van Bestuur was onmiddellijk enthousiast. Joost nodigde familie, vrienden en kennissen uit naar Deerlijk om er een glaasje te drinken in het twee-eeuwenoude huis. Hij voegde er fijntjes aan toe: 'Noch geschenken noch bloemen, maar graag een financieel steuntje om de keukenpomp in het museum te restaureren zodanig dat er weer water kan gepompt worden zoals vroeger.'

Het huis van 1790 is beschermd, een nieuwe of zelfs soortgelijke pomp plaatsen kan dus niet. Restaureren was de boodschap! Wie kan er nog een zuiger en een slot voor een pomp maken? Ons bestuurslid Luc Seynhaeve die af en toe onderhoudswerken in het museum uitvoert, samen met zijn vrienden Erik Janssens en Raoul Desmet, waren direct bereid de klus te klaren. En dan nog gratis! De pomp moest uitgebroken worden om de passende zuiger en slot in het atelier van Raoul te kunnen maken. Luc maakte eerst foto's en tekeningen om later alles opnieuw te kunnen opbouwen.

Omdat we hoopten de bestaande boorput verder te kunnen gebruiken, werd hij een week lang met een voorlopige pomp leeggepompt. Tevergeefs echter! Het water was erg vervuild door zeepsop en stonk als rioolwater. We hebben ook nog geprobeerd de boorput terug te vinden en deze eventueel te reinigen maar ook zonder resultaat. Luc en zijn helpers Arnold, Jan en Bart besloten dan maar de stinkende boorput te vergeten en een regenput in kunststof in te graven. Het reservoir wordt gevoed met regenwater van het dak en heeft een overloop naar de riolering.

Ondertussen had de oude pomp opnieuw een nieuwe zuiger en een nieuw slot gekregen. De pomp werd door ons bestuurslid Luc Seynhaeve deskundig teruggeplaatst en het geheel opnieuw keurig afgewerkt. De centjes van de verjaardag werden gebruikt voor het aankopen van het reservoir en de bijhorende benodigheden. De vrijwilligers werkten gratis. Het museum is weer een attractie rijker.

Niet alleen de kleuters en de kinderen van de lagere scholen beleven er veel plezier aan, maar ook onze voorzitter!

Restauratie harmonium

Het harmonium van de historische Kapel ter Ruste is terug in Deerlijk!

De Kapel ter Ruste werd, volgens het jaartal op de gevel, gebouwd in 1639. Na een glorieus tijd van bedevaarten, van vooral moeders met abnormaal lastige en schreiende kinderen, werd de kapel tijdens de Franse Revolutie een kazerne. Later werd de kapel door de Armendis (OCMW) van Deerlijk gebruikt als een spin- en weefschool en tijdens de hongersnoodjaren van 1845 als lazaret voor de typhuslijders waar de koster, de vader van Hugo Verriest, de zieken verzorgde. In 1884 kocht pastoor Adolf Gendebien, met persoonlijk geld, de kapel terug, liet deze herstellen en inrichten om ze opnieuw geschikt te maken voor de eredienst, de bedevaarten en de noveen voor O.L.V. Boodschap op 25 maart. Kapellekens Ommegang lokt nu weerom vele bedevaarders en zoals vroeger vooral moeders met kinderen. De kapel doet dienst als week- en doopkapel en tijdens de week valt het bijna nooit voor dat er niemand in de kapel zit te bidden.

Toen pastoor Adolf Gendebien het verloederde gebouw opnieuw als kapel inrichtte was hij het waarschijnlijk ook die, om de zang te begeleiden, een nieuw harmonium kocht bij de Parijse firma L. Boutevilin. Jarenlang werd dit harmonium in de kapel gebruikt tot medepastoor Joos Marichal er zijn persoonlijk pijporgel plaatste. Gelukkig ging het harmonium niet verloren. De toenmalige koster van de kapel, Leon Bossuyt, nam het ter bescherming mee naar zijn huis en schonk het op latere leeftijd aan zijn neef Willy Bossuyt, een fervent muzikliefhebber in Zwevegem.

Willy Bossuyt, een aangetrouwde neef van onze voorzitter, schonk het oude relatief goed bewaarde harmonium aan het René De Clercqgenootschap. Een unieke historische aanwinst voor Deerlijk! Het past daarenboven heel goed in de woonkamer van het museum. Trouwens de familie De Clercq was een heel muzikale familie. Charles, de vader van René, speelde klarinet en de dorpsfanfare *Peter Benoitkring* had bij hem in café De Valke zijn repetitielokaal. Ook René bespeelde verschillende instrumenten zoals grote trom, trombone en dwarsfluit. Zijn dwarsfluit wordt in het museum bewaard.

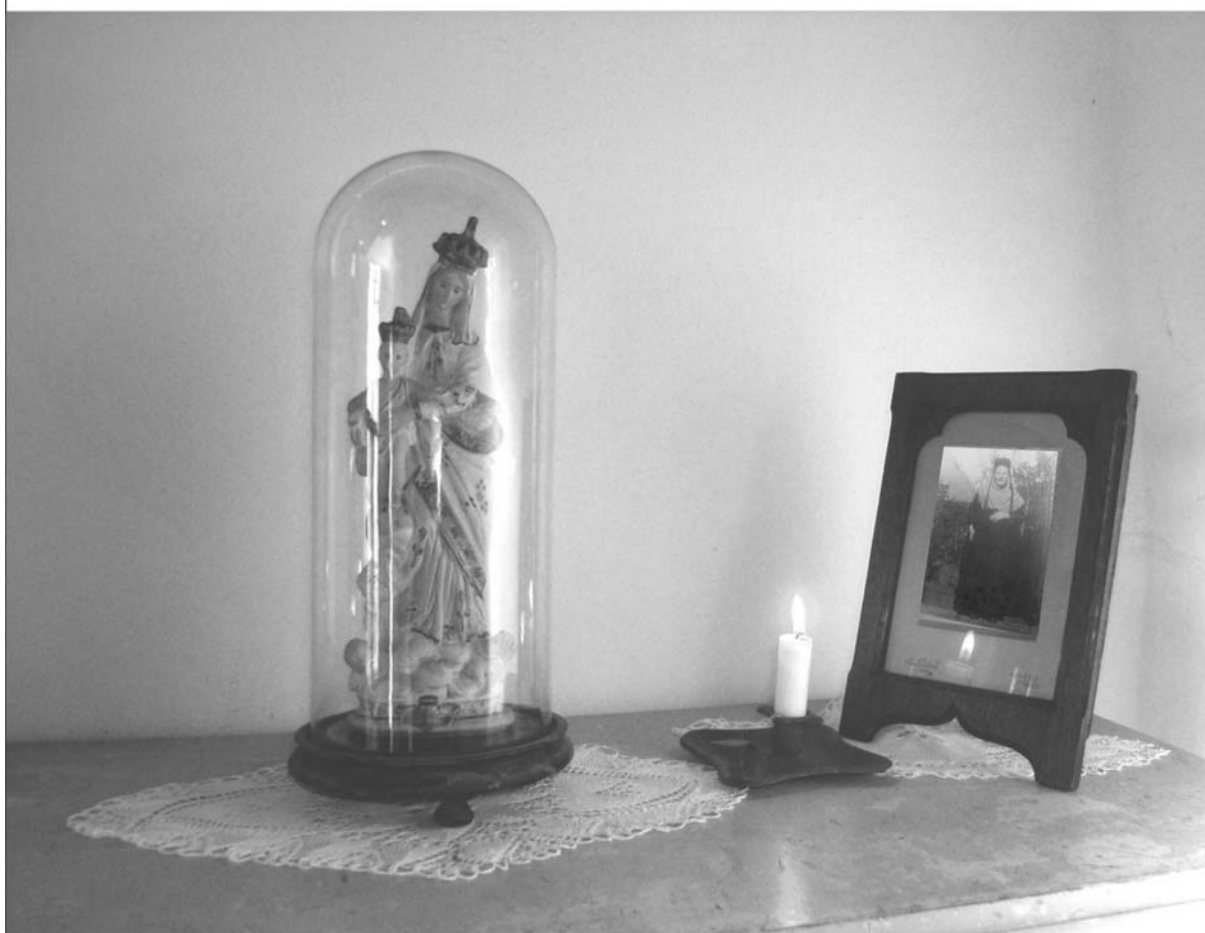

Het klavier en vooral de blaasbalgen van het harmonium waren echter aan restauratie toe. Het meubel zelf was nog in vrij goede staat. De restauratie werd toegewezen aan het gereputeerde pianobedrijf Maene. De heer Marc Loncke heeft het harmonium met kennis van zaken en met respect voor het authentieke op een prachtige wijze gerestaureerd, waarvoor onze hartelijke dank. Maar ook vooral dank aan de schenker Willy Bossuyt en onze milde sponsor die door zijn financiële inbreng de restauratie mogelijk maakte.

MIJN MOEDER

Mijn moeder was een heilige vrouw -
o daar ligt blijdschap in dien rouw -
mijn moeder was heilig, en rein, en zoet
als de melk van haar borst...
O mijn moeder was goed!
En schoon, schoon oud!
Niet één groef in haar wang,
haar oogen al ziel en haar woorden al zang!
Gij hoordet, gij zaagt haar,
en vroegt, mijn vriend:
ach, jongen, waar hebt gij
zo'n moeder verdiend?

En toch, gij wist nog niet
half wat ze deed
uit verborgen zorgen;
hoe hard zij streed
in de nederigheid
van haar weduwsmart,
met een roos op 't gelaat
en een doorn in het hart!
Haar kinderen schonk zij
het brood uit haar mond,
tot het laatste bloed
uit haar warme wond....
Mijn moeder!... Zoete gedachtenis,
beheers wat er goeds in mijn leven is!

Aan de bezoeker van het De Clercqmuseum
Wanneer u in ons museum binnenkomt, kijk dan eens naast de open haard.
Op het buffet staat naast het Lieve-Vrouwebeeldje de foto van een oude vrouw.
Het is Pauline Gheysen, de moeder van René De Clercq.

Blijver De Clercq

In dit eerste decennium van de nieuwe eeuw, en vijfenzeventig jaar na zijn dood, blijft René De Clercq springlevend via zijn poëzie, wat blijkt uit een aantal bloemlezingen van diverse pluimage. Ter illustratie hiervan een keuze uit een paar recente publicaties.

Met hun *Spiegel van de moderne Nederlandse en Vlaamse dichtkunst* (Amsterdam, 2005) zijn samenstellers Hans Warren en Mario Molegraaf aan de zevende, herwerkte, editie toe van deze anthologie. Dat zij goed vertrouwd zijn met het oeuvre van De Clercq bewezen zij reeds eerder door hem herhaaldelijk aan het woord te laten in de jaarlijkse poëziekalender van uitgeverij Meulenhof. Thans komen *Mijn kleen, kleen dochterken* en *Mijn Moeder* aan de beurt, samen met de gebalde, militante geloofsbelijdenis van *Daar is maar één Vlaanderen*.

Wim Zaal, ook een goede bekende met wat er in onze contreien reilt en zeilt, publiceerde met *Een leeuw is eigenlijk iemand* (Amsterdam, 2006) een indrukwekkend overzicht van Nederlandstalige dierenpoëzie. René De Clercq figureert erin met *De kernhond*, dat het eindeloze ronddraaien van de viervoeter oproept bij het karnen van de melk in de tredmolen.

En dan heb je Gerrit Komrij, de meester-bloemlezer van de lage landen. Na zijn meerdelig overbruggen der Nederlandse literatuur vanaf het prille begin tot nu, en na zijn zwerftocht door het weidse landschap van de letterkunde in het Afrikaans, dook hij thans onder in een zee van zes eeuwen kindergedichten. Dat resulteerde in het vuistdikke *De Nederlandse kindervoëzie in 1000 en enige gedichten* (Amsterdam, 2007). Van René De Clercq selecteerde hij *Moederke alleen*, *Mijn kleen, kleen dochterken* en *Het wafeleterke*.

En, uiteraard bijna, mocht hier het ijzersterke *De bietebauw* niet ontbreken, deze prachtige ritmische evocatie van oeroude kinderangst en van moedertroost. Een klassieker die, ik beken het, ondergetekende nooit onder ogen krijgt zonder dat magische *grijp, grauw* mee te *declameren*...

Pol van Caeneghem

U wordt vriendelijk uitgenodigd naar onze
ZESTIENDE VLAAMSE ZANGAVOND

vrijdag 29 februari 2008 om 20 uur
in d'lefte, Hoogstraat 122, Deerlijk

SAMENZANG

Met medewerking van de koren: Bekaerts Notenclub Zwevegem
Koninklijk Parochiaal Koor Sint-Lodewijk
Sint-Cecilia Koor Deerlijk

De voordracht wordt gebracht door leerlingen uit de klas voordracht middelbare 3 van Marieke Raes, Stedelijke Academie voor muziek, woord en dans Peter Benoit Harelbeke, afdeling Deerlijk.

Dirigente: Monique Naessens
Begeleiding: Hugo De Backer, Didier Debels, Paul Tuts
Presentatie: Jan Dhaluin
Partituren: André Van Ryckeghem

Mijn kleen, kleen dochterke

Voor het lief klein Polleken

René De Clercq (1877 - 1932)

Emiel Hullebroeck (1878-1965)

Matig (♩ = 56) *p*

1. Ge-lijk een das - ke zijt ge

4 *Trager*

dik, ge - lijk een kwar - tel - ke van kwik, ge - lijk een

7

moor - ke soms zo zwart, mijn kleen, kleen doch - ter-ke, mijn hart! ____

11 *mf Sneller*

Maar nu ge - was - sen je daar zit, daar is geen

15 *Trager mp*

en - gel - ke zo wit, daar is geen lam - me - ke zo

18

zoet, mijn kleen, kleen doch - ter-ke, mijn bloed! ____

22 *f^I Tijdmaat*

Ik hef je'op de'ok - sel-kes om - hoog, ik zie een ster - re-ke'in elk

26 *Trager*

oog, en voor mijn ar - moe word ik blind, mijn kleen, kleen

29

doch - ter-ke, mijn kind! ____

Hullebroeck en De Clercq

Emiel Hullebroeck en René De Clercq: uiteengespatte vriendschap

Honderddertig jaar geleden dook 'Miel' Hullebroeck (20/2/1878 - 26/3/1965) de wereld in. Een piëteitsvolle herinnering om de relatie tussen deze componist en De Clercq te belichten. Miel toonzette tenslotte een 20-tal gedichten van De Clercq in nog altijd graag gezongen volksliederen.

De Clercq kwam al met Hullebroeck in contact tijdens zijn Gentse universiteitsjaren (1896-1902). Op zondag 13 januari 1901, tijdens een gezellige bijeenkomst om 2.30 u. in het koffiehuis Pretoria op het Sint-Baafsplein in Gent, luisterden Hullebroeck en de kunstzanger Florimond De Cock de namiddag muzikaal op en las De Clercq er zijn dichtbundel *Ideaal* voor¹. Toen De Clercq in 1906 naar Gent terugkeerde, waar hij leraar aan het atheneum werd, werden beide kunstenaars heel goed bevriend: De Clercq, die in St.-Amandsberg woonde, kwam naar believen bij Miel en zijn Marleentje in Ledeberg aanzitten. Ze werden als twee broers. Als René een nieuw gedicht geschreven had, las hij het voor en liet hij het op het soms onooglijk vol gekrabbelde papier achter. Dat was o.a. het geval met *Tineke van Heule*. Toen René dan enkele dagen later Miels compositie op *Tineke van Heule* hoorde, sprong hij een meter hoog en riep: 'Miel, goddomme, g'hebt het.'²

Hullebroeck getuigde enkele keren dat De Clercq zijn beste tekstdichter was, omdat hij nooit tekstwijzigingen in functie van de muziek moest voorstellen, wat bij andere dichters wel het geval was. 'De Clercq droeg het ritme in zich en zijn verzen waren vlekkeloos' aldus zijn letterlijke woorden.³ Het was dan ook niet te verwonderen dat een van zijn eerste composities *Moederke alleen* van De Clercq was. Het was een probeersel want Miel heeft het lange tijd, terwijl hij zichzelf aan de piano begeleidde, gezongen zonder te vermelden dat hijzelf de componist ervan was. Het grote succes van dat lied stimuleerde Hullebroeck, en de composities volgden elkaar op, ook op teksten van De Clercq. Verkooppunten in Gent, Antwerpen, Leuven en uitvoeringen door de toondichter zelf tijdens volksavonden en in studentenmilieus zorgden ervoor dat de liederen bekend en verspreid werden. De Gentse studenten waren eerst om *De Gilde viert*, *Het zijn geen jongens de studenten* uit volle borst te zingen. In Leuven gebeurde dat op zondag 23 februari 1908 in een volle zaal van de Katholieke Kring in de Tiensestraat. Ernest Claes heeft het in zijn *Leuven, o*

dagen o schone dagen als volgt beschreven: '...Dan verschijnt Hullebroeck. Het duurt een kwartier voor hij beginnen kan. Ze zingen: 'Zonder onze Miel kunnen wij niet wezen.' Als daarna zijn klare stem door de zaal klinkt, wordt het ineens stil. /.../ Dan zingt Hullebroeck: *De Gilde viert*, *de Gilde juicht*, en daar breekt een storm los. Ze staan op de stoelen, zwaaien met hun petten en stokken, doen geweldig. Hullebroeck moet nog eens zingen. De derde keer zingen zij het zelf. Karel Heynderickx steekt de armen omhoog en schreeuwt: 'Bravo Hullebroeck!' Zelfs Frans Van Cauwelaert zingt mee...'⁴

¹ Koen Hulpiaw, René De Clercq (1877-1932) Een monografie, Gent, 1986, p. 40.

² Joos Florquin, uitzending *Ten huize van* op 17 oktober 1958, met interviewer Ast Fonteyne.

³ E. Hullebroeck, *Zang en strijd*, P. Vink, Antwerpen, Amsterdam, 1952, p. 186.

⁴ Ernest Claes, *Leuven o dagen o schone dagen*, Standaardboekhandel, 1958, p. 170.

Leidde de vriendschap en de samenwerking tussen De Clercq en Hullebroeck tot prachtige volkskunstrealisaties, duurzaam was geen van beide. De vriendschap brak. Meteen ook de samenwerking. De reden? Het blijft gissen. Hullebroeck wijdt het aan het onstandvastige karakter van René, die zich te veel liet opnaaien door kameraden. De Clercq vermeldt nergens een expliciete reden. Wel vinden we een aanwijzing in een cassant schrijven van hem aan Hullebroeck van 6 april 1912, wat er wellicht opwijst dat de breuk niet plots is gekomen. In dat schrijven met als aanspreking *Geachte Heer*, stelt De Clercq vast dat sommige toondichters naam en geld weten te kloppen uit zijn werk zonder een cent dankbaarheid te zijnen opzichte. Hij maant Hullebroeck tevens aan, hem minimum 250 BEF te betalen als schadeloosstelling voor de tot dan toe uitgegeven en uitgevoerde werken. Zo Miel dat niet doet, verbiedt De Clercq hem nog enig werk van zijn hand uit te voeren, uit te geven en te componeren. Op 26 april 1912 ontving De Clercq van Hullebroeck 100 BEF schadevergoeding en ondertekenden beiden een contract dat Hullebroeck, voor elke nieuwe en uitgegeven compositie op tekst van De Clercq, 20 BEF zal betalen. De reactie van de toondichter was er een van geraffineerde wraak: hij maakte vanaf dan geen enkele compositie meer op tekst van zijn geprefereerde toondichter. Toch was het Hullebroeck, die in 1922 een eigen bureau oprichtte voor het innen van Vlaamse auteursrechten: Navea, in 1945 omgedoopt tot Sabam!

Hullebroeck was een gentleman: nooit heeft hij een onvertogen woord over de breuk met of de persoon van De Clercq uitgesproken, tenzij dat hij geen karakter had. De Clercq ook niet, tenminste niet op het publieke forum. Maar in zijn correspondentie met zijn vriendin Ria schuwt hij de kwetsende typering niet. Eén voorbeeld uit de brief van 14 december 1924, waarin hij spreekt over een feest van Navea, waarvan De Clercq in Nederland lid was: *'Het feest is gisteren schitterend geslaagd... Uit Vlaanderen was Hullebroeck gekomen. Met drie decoraties op een rijtje op zijn borst: een mal potsierlijk, ijdel figuur.'*

Wij kunnen slechts de breuk betreuren, omdat van alle toondichters van de gedichten van De Clercq, Hullebroeck de gevatste, de meest indringende, de mooiste vertolkende en de bekendste is.

*Voor een uitgebreide biografie over Hullebroeck en 144 componisten die gedichten van De Clercq hebben getoonzet: zie het boek *Woorden worden klanken*, uitgegeven door de René De Clercqstichting, 2003. Kostprijs: 10 euro, verzendingskosten niet inbegrepen.*

Hugo De Backer

Grootouders zingen Tineke van Heule voor de kleuters

Opa Jan, oma Mieke, nonkel Arnold en nonkel Hugo spelen jaarlijks, heel de maand november, voor de kleuters het verteltheater: 'Hoe leefden onze grootouders'. Wij zijn al aan de tiende jaargang toe en de 358ste opvoering. Hier maakt nonkel Hugo zich klaar om samen met de grootouders Tineke van Heule te zingen.

Erfgoeddag 2008

Hedendaagse kunst in een twee-eeuwenoud huis

Het René De Clercqgenootschap is een trouwe deelnemer aan Erfgoed- en Open Monumentendag. Het nationale thema past niet altijd bij onze werking maar dat belet niet dat we elk jaar deelnemen aan deze grote manifestaties. Daarom spelen wij met de gedachte elk jaar, vanaf Erfgoeddag tot half juni, nog levende hedendaagse kunstenaars met mekaar te confronteren.

Confrontatie tussen Marc Claerhout, beeldhouwer en Ives De Roo, schilder-tekenaar

Marc Claerhout (°1943) woont in de Gentstraat in Ingelmunster en is vooral bekend om zijn in brons gegoten beelden, die soms kunnen bewegen of functioneren als een fontein. Een van zijn bekendste beelden is *De Pekker* in Izegem. De Claerhouts zijn kunstenaars. Jef, broer van Marc, woont in Oedelem en is befaamd om zijn smeedijzeren beelden o.a. *Fonske* in Leuven, *Tijl Uilenspiegel* in Damme en *Papageno* vóór de Brugse schouwburg. Zijn zuster May werkt veel in keramiek: twee bas-reliëfs in de Antwerpse metrostations Opera en Frederik van Eeden; soms werkt ze ook in brons: *Europa* aan de ingang van het Europees Parlement en *Pater Damiaan* aan de basiliek van Koekelberg. Hun oom, wijlen pateroblaat Frans Claerhout, was ook een befaamd kunstschilder in Zuid-Afrika.

Ives de Roo (°1954) woont in de Lijsterlaan in Deerlijk. Hij is een heel fijne tekenaar-schilder. Soms doet hij denken aan Valerius de Saedeleer. Ives maakte vroeger voor ons enkele pentekeningen van het museum. Hij won reeds heel wat prijzen.

De Clercq was een kunstliefhebber en had in Bussum (Nederland) een kunsthandel *De Blauwvoet* waar hij werken van zijn vrienden onder wie Frits Van den Berghe, Gust De Smet en Jozef Cantré verkocht. Hij zou ongetwijfeld heel blij geweest zijn met de confrontatie van deze twee totaal verschillende kunstenaars: de soms monumentale bronzen beelden van Marc Claerhout en de fijne intieme tekeningen en schilderijen van Ives De Roo.

Opening met een interview

Op Erfgoeddag, 13 april, om 11 uur in het René De Clercqmuseum worden beide kunstenaars geïnterviewd en hun werken met mekaar geconfronteerd. Daarna volgt een receptie.

Prachtige prijzen voor de bezoekers

De bezoekers kunnen één van de vijf prachtige kunstboeken winnen met het recentste werk van Marc Claerhout. Dit boek verscheen eind 2007 ter gelegenheid van Lineart in Gent. De eerste honderd bezoekers van de tentoonstelling krijgen een reproductie op ware grootte en op kunstpapier van de voorgevel van het museum getekend door Ives De Roo.

De tentoonstelling loopt van zondag 13 april tot zondag 15 juni van 14.30 tot 18 uur.

En elke dag na afspraak op tel. 056/72.86.70 of dhaluin.dekeyser@pandora.be

De Clercq in 1908

In april 1908 schreef Aran Burfs, alias Frank Baur, *René De Clercq, Eene Letterkundige Studie* (De Vlaamsche boekhandel, Brussel, 61 p.). Frank Baur (Vilvoorde 1887-Waasmunster 1969) was een belangrijk literatuurhistoricus die in 1904 was afgestudeerd aan het Oostendse atheneum waar De Clercq in november van dat jaar zou neerstrijken. Volgens Antonin Van Elslander in de NEVB had hij er als leraar godsdienst Lodewijk Verriest, een neef van Hugo, gehad. Die zou hem op weg hebben gezet om later een eminent Gezellekenner te worden. Hij zou in Leuven Germaanse studeren; thomistische wijsbegeerte en theologie aan het Mechelse grootseminarie.

Baur zou De Clercq kunnen gekend hebben circa 1915 in Utrecht toen hij er bij professor De Vooy studeerde. Na zijn doctoraatsproeven werd Baur in 1920 aangesteld (in De Clercqs plaats?) aan het Gentse atheneum. Na Paul Fredericq en Jules Persyn werd hij in 1933 benoemd als professor Nederlandse literatuurgeschiedenis. Na WO II werd Baur ook nog van 1946 tot 1954 een Vlaamsgezind CVP-senator.

Maurits Sabbe vond het indertijd nogal voorbarig om een studie over De Clercq uit te geven *als nog zoveel reeds gestorven goede letterkundigen op een degelijke studie wachten* (Vlaamsche Gids, 4, 1908). Ook Jules Persyn vond dat *te veel guirlandes liggen op een te klein bestek* (Diet-sche Warande en Belfort, 2^e halfjaar 1908). Wij hebben het ons vandaag gemakkelijk gemaakt en zonder commentaar maar met veel binnenpret een aantal passages uit het werk van Aran Burfs geselecteerd.

Er is met de poëzie van Vlaanderen in de laatste jaren iets wonders gebeurd! Zij is uit haren kleinburgerlijken kring getreden, om, naar het woord van Vermeylen, de baan van het «algemeenmenselijke» op te gaan. Of ze daar veel bij gewonnen heeft, hebben wij hier niet uit te maken; (...) Wij hadden eene Poëzie op dat oogenblik (sedert 1830, nota van JV), die ons vermogen, onze geestelijke draagkracht niet te boven ging: wij riepen vooreerst zeer luid, en op alle tonen en tinten: «In Vlaanderen Vlaamsch!» (...) ze was toch bevattelijk en genietbaar voor elkeen, - maar ze was het... op het kantjen af. Er leefde namelijk te veel dóóde stof in onze letterkunde; (...) En, zooals Van Langendonck en Vermeylen het heel juist hebben aangetoond: de verjonging onzer letterkunde komt geenszins uit Holland, maar wèl uit West-Vlaanderen, de streek namelijk die het langst alléén was gebleven, buiten het geestelijk verkeer der andere, woel-zieke, bedrijvige flamingantencentrums.

Als vernieuwers noemt Baur: *Van Langendonck, De Clercq, Leenaerts, Cuppens, Winters, Lambrechts, Van Haute, De Meyere, Gyssels, Walgraeve, De Laey, Jan Eelen, De Cneudt, Mennekens, Broeckaert, Van de Woestijne, Van den Oever, Eeckels en Dosfel. Ik heb in den duister naar de namen getast, ze op goed valle het uit gekozen. (...)*

In de rangen onzer beste dichters, staat René De Clercq als degene, die het hechtst de traditie van Gezelle voortzet, het volledigst ons vlaamsche wezen in de «taal des harten» - de Poëzie - synthetiseert. (...) Een dichter dus die Vlaanderen wel hoog in liefde en begeestering zal dragen, het kennende en dóórvoelende van kindsbeen áf, het bedichtend en bedweepend van op de collegebanken, het verheerlijkend door zijne vlaamsch-gezindheid, het vervroomend door zijn mannelijk geloof, het verinnigend door zijne gezonde, jonge liefde, het wijdend tot een schoonheidstempel door zijn diepen natuurzin, tot een familietempel door zijn gehechtheid aan huis en haard. (...)

Einde van 't vorig jaar, schonk ons S. L. Van Looy, die kieskeurige uitgever van Amsterdam, een pracht van een boekje, met sierlijk papier, sierlijken druk, sierlijke band- en boekverluchting, en het heet: «René De Clercqs Gedichten. - Eerste volledige uitgave». Nu vind 'ik' ja, dat de dichter wat àl te kieskeurig is te werk gegaan, bij 't zamenlezen dezer «volledige uitgave» - dat hier en daar nu een schakel wegviel uit de keten zijner dichterlijke wording, zoo als die in mijnen geest was voltrokken. Het weglaten van menig mooi gedicht heeft me waarlijk verdrotten: maar, den wil

en wensch van den dichter eerbiedigen zal ik tóch, nu ik een beknopte schets wensch te geven van zijn schatrijk kunstvermogen. (...)

Al wat René De Clercq tot zang en klank verwerkt, haalt hij uit Vlaanderen: zijn licht, zijn leven, zijne liefde, zijne natuur, zijne taal en tot zelfs den rijkdom zijner rythmen. Ja, ook dien rijkdom haalt hij uit den bodem van zijn land.

Ik had hem toen, dat is nu al eenige jaren geleden, bezocht in die stille, nieuw-aangelegde straat, waar hij te Oostende zijn intrek had genomen. Hij zou me verzen voorlezen: wie De Clercq ooit heeft hooren lezen, weet hoe onvoorwaardelijk mooi, hoe volmaakt hij het doet. 't Was 'De Rit op de Knie' dien ik thans in dezen bundel terugvind, eenige stukskes uit 'Liederen voor ons volk', eene visschersballade, waarvan ik de beste herinnering meêdroeg, en die ik met jammer in dezen bundel missen moet, - eindelijk 'Kloefen aan den Voet'. Heel die toovergave kwam uit een klein, slordig, zwart schrijfboekje, waarin de letteren waren als runenschrift, - maar waaruit de dichter dien trommelslag sloeg, die dondersche maat die hem knie en kop, en armen en zenuwstelsel in rep en roere bracht.

En als ik hem vroeg waar vandaan hem toch die rijke verscheidenheid van schema's, van rythmische patronen gewerd, beweerde hij zonder dralen dat hij ze stampte uit de baan: «Ik stap mijne verzen, zegde hij; geen wandeling in het duin, geen rit in de huiskamer, geen spoedgang door de straat, of in mijn gansche wezen roert en beweegt een rythmus, die een obsessie wordt voor mijn zenuwen, zoolang ik de woorden niet heb aaneengerijd, die pasklaar op den nieuwen deun zullen dragen».

En wat belang voor hem de rythmische stroof blijkt te hebben, vatte hij samen, in dit woord: «Ik vind geen letterdiefte zóó beschamend, als de overname van een oorspronkelijk rythme.» En waarlijk, in het dichterdijk wezen van René De Clercq speelt de rythmus een overwegende rol. Wat hij met de maat, den hoog-en-leegslag van zijn vers weet te bewerken, paalt bijwijlen aan 't wonder. (...)

Neen! bij De Clercq is dat grillig lang en korten, klimmen en dalen, zwenken en zinken van den phrasengang geen dichtergril, geen jacht op effect, geen koude pose: maar een levend, georganiseerd, dichterdijk ademhalingsstelsel, - een door-en-door knap-gehanteerd werktuig. Het bereikt ook de niptste effecten; het benadert ook de meest afgetrokken gewaarwordingen. (Baur bedoelt hier De Clercqs klankaboetsingen JV) (...)

Stuit men bij hem op ondichterdijkheden, op zwakke regels en zwakke strofen, dan kan men ze vrijwel laden op den rug van de vaardigheid zelve waarmeê de dichter de poëtische taal, de poëtische stof hanteert. Onaangezien de vriendelijke, opgewekte, blijgestemde, levendige vorm van 'De Lente komt' bijv., zal wel elkeen betreuren dat zoo'n gedicht in die «volledige uitgave» de plaats is gaan innemen van het puike 'Scheldelied' waar vroeger de dichter de jammerlijke overstromingen in het Scheldeland meê herdacht. Eenige mooi-beklankte regels uitgeweerd, lijkt me dat lentelied een zeer zwak gedicht... Baur haalt nu het gewraakte gedicht volledig aan: Zulke verzen schreef de verouderde, verwaterde Romantiek van de tweede helft der verleden eeuw: De Clercq kan beter, God zij dank!

Als ik die losse nota's herlees, tot zoover als ze met snelle pen op papier werden geworpen, treft het mij zelf dat ze zoolang zijn uitgesponnen rondom één kenmerk slechts van De Clercq's dichterdijk vermogen: zijne virtuositeit!

Nu vergelijkt Baur drie gedichten over de nachtegaal nl. van Gezelle, Delfien Van Haute en De Clercq. Over De Clercqs versie: Niet alzo dicht René De Clercq. Zijn nachtegaal plaatst hij beeldelijk - gevleugeld en getaald - vóór onzen geest. Hij zelf en zijn ziel blijven in 't duister: den dichter vernemen wij nauwelijks in de eerste strofe (...) Voor dezen dichter is de nachtegalenzang een ontroerend drama, eene tragedie met wijduitgesponnen actie, die hij van naald tot draad beschrijft - neen: beschrijft is hier het ware woord niet: die hij met levende, beeldende, plastieke

klankenreeksen tot een heerlijk geheel op de planken voert! ... Neen! Wij deelen geen prijzen uit, nietwaar? Wij kronen de dichters alle drie met de gulle gaven onzer liefde en diepe bewondering.

De Clercq is een nieuwsgierige kijker, een nauwlettende bespieder in God's heerlijke natuur; en aan de bescheidenheid waarmede hij de emotie zijner ziel in zang en klanken rijgt, paart deze dichter ook de «spontaneïteit der weêrgave». Bij hem, geloof ik, ontstaat het beeld ineens, en wordt het ook in éénen korten, klaren trek papiervast genageld. Ook het kleinste, minst-beduidende natuurbeeld vangt hij, met zekeren toets op zijne kijkgrage «zielenvensters». Dat toonde ik, op zijn overtuigendst, in 'Lenteregen', 'Het Puiteken', 'Het Eksterjong', 'De Eenden', 'De Kobbe', 'Labeuren' en hoeveel ander stukken méér! (...)

Hier komen wij thans aan het slotdeel van den bundel. De dichter, hebben wij hooger reeds mogen merken, maakt van de geheiligde Poëzie geen kijkkast in zijn eigen ziel. Doch hij is zich nog verder van zijne uitverkoren zending bewust: hij dicht ook «Voor het Volk». Neen, de zoogenaamde verfijning van den smaak, die onze moderne Poëzie in de banen van het dorre wereldburgerschap heeft gedreven, liet dezen «Meesterszanger» onaangetast. En hier nogmaals ontmoeten wij ons eigen Vlaamsche volk, ons eigen Vlaamsche leven: en wij voelen deze Poëzie als onze eigene ziel. Vlaanderen onder Gods blijden hemel, langs de baan, in zomer en wintertijd, in stulp en boerenhofsteê, in den boomgaard en op de koeienwacht, op den vlasgaard en in de zwingelschuur, op den weefstoel en op het stuk! Hier is de gave voor ons volk, dat door den dichter verzocht wordt en opgeroepen tot den hooger zinn, tot het hooger genot van zijn alledaagsche leven! Deze liederen brengen ons bij den mulder, bij den schoenmaker, bij den dorscher, bij den mandenmaker, bij den zager en den kuiper, bij den klompenkapper en den «Schaeslied». Deze poëzie verheerlijkt den arbeid met geestdrift en bewondering, predikt de christene broederlijkheid en de zonnige levensvreugde! Hoe diep heeft de dichter die verzuchting niet geslaakt:

*Waar mensch den mensche wolf is,
Waar volk den volke vee;
Waar, huilend, wie maar golf is
Wil schuimen boven zee;
Daar perst men paarl uit traan en bloed,
Heet zwakheid kracht en lafheid moed,
En wie een hals drukt met den voet,
Nékplooit gedwee!*

*Moet eerlijk altijd arm zijn?
En machtig altijd slecht?
Vijandig hoofd op arm zijn,
En 't leven een gevecht?
Zal nooit in grootsche harmonie,
Het menschdom -kracht, gevoel, genie-
Al, man bij man, en knie aan knie,
Réchtstaan voor Recht?*

*Zie, de aarde is aller moeder!
Zij wil noch slaaf noch heer.
Haar kind te zijn, o broeder,
Is de eerste en de opperste eer.
Want heilig is haar schoot genoeg,
Haar handen breken brood genoeg,
Wij zijn, en dat is gróot genoeg
Mènsch, mènsch, niets méér!*

Er klonk sedert lang in onze Poëzie geen toon meer zóo hecht, zóo echt en rechtzinnig als deze van René De Clercq, waar hij den schamele bezingt, en den nederigen arbeid! (...)

In de richting der «Natuurpoëzie» - René Doumic noemde ze juister «Retour à la Poésie intime et familière» - die thans zoo àlgeweldig hare wegen baant heb ik René De Clercq willen situeeren. Ik heb hem willen plaatsens op dat keerpunt onzer letterkundige geschiedenis, waar de Nederlandsche Kunst thans haar hoofdkwartier heeft opgeslagen, om den bilan der vijf-en-twintig laatste jaren..... «Taalorgie» - (het woord is van een Nieuwe-Gidser) - «sine ira et odio» op te maken.

Niet zonder liefde herdachten wij ten slotte eene kunstbeweging, die ons poëtisch geweten in zooverre heeft gebiecht en gereinigd, ons tot het bewustzijn der Poëzie heeft opgeklarend zóó wijd, dat wij in Vlaanderen den dood van Gezelle niet langer hoeven te beweenen!

Ik vertrouw àl te zeer den smaak van mijn volk, om niet de blijde verwachting te koesteren dat eens aan dezen De Clercq de tol van dankbaarheid door Vlaanderen wordt uitbetaald.

Turnhout, April 1908.

Samenstelling Joost Vandommele

De Clercq in Nederland

Verlag van voordacht door Pieter van Hees (december, 2007)

Voor een zestigtal betalende aanwezigen hield de Nederlandse historicus Pieter van Hees op 11 december II. een voordracht over Nederland ten tijde van De Clercq (1914-1932). De tekst van deze voordracht is integraal te raadplegen op onze webstek www.renedeclercq.be. De spreker schetste op meesterlijke wijze de verhoudingen tussen België en Nederland vanaf 1830 en stond stil bij de pijnpunten in de verhouding tussen beide staten ten tijde van De Clercq o.m.: de toegankelijkheid van de Schelde, de Antwerpen-Rijn en -Ruhrverbindingen, territoriale claims, enz.

Uiteraard had hij het ook over de neutrale status van Nederland tijdens de Eerste Wereldoorlog en over de discussie die dit teweegbracht o.m. binnen het Algemeen Nederlands Verbond. Dit zou in 1917 leiden tot de stichting van de pro-activistische Dietsche Bond waarin De Clercq steeds een prominente rol speelde. De Dietsche Bond was ook erg betrokken in de extraparlamentaire actie tegen het Belgisch-Nederlands verdrag van 1925. Er werd eveneens ingegaan op de spanningen over de door België aangevochten behandeling van de gevluchte activisten in Nederland als politieke vluchtelingen, over betekenis en omvang van de Groot-Nederlandse beweging, de verzuiling en de opkomst van het nationaalsocialistisch gedachtegoed in Nederland.

In de verzuilde Nederlandse samenleving situeert van Hees vader Pieck (de familie Pieck was intiem bevriend met de De Clercqs) als 'behoudend liberaal, protestant, die *Het Algemeen Handelsblad* een Amsterdams liberaal dagblad las, hij was cultureel Groot-Nederlander en tijdens de oorlog niet uitgesproken Duits- of Engels gezind'. Nog volgens van Hees een beeld 'waar nog al wat Groot-Nederlanders in passen, maar ook een beeld dat niet voor het gros van de Nederlanders paste'.

Wat me ook opviel is dat het archief van het Nederlandse ministerie van Justitie over 'asielaanvragen en registratie van vluchtelingen in de jaren 1919-1920', dat intussen was overgedragen aan het Algemeen Rijksarchief, *ooit gelicht en niet teruggelegd* werd. Toen ik als familielid van De Clercq een vraag richtte naar het Rijksarchief in Brussel om inzage in De Clercqs strafdossier van 1920 te krijgen, was dit eveneens verdwenen. Zoals ons geregeld in menig misdaadfeuilleton op TV wordt meegegeven: *toeval bestaat niet!*

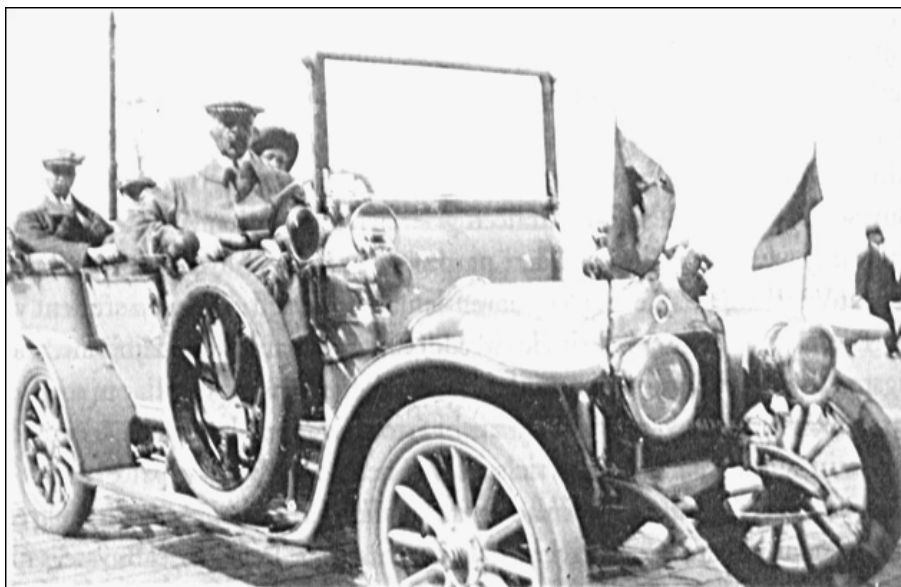
Buyse en De Clercq

Cyriel Buyse en René De Clercq, andere achtergrond, andere keuzes

Met een verschil van 6 weken overleden in 1932: René De Clercq en Cyriel Buyse (°1859). Onlangs verscheen over Buyse een lijvige biografie *Het leven, niets dan het leven, Cyriel Buyse en zijn tijd* van de hand van Joris Van Parys. Voor ons aanleiding genoeg om raakpunten tussen beiden op te sporen en te duiden. Onder dezelfde titel kan u op onze webstek www.renedeclercq.be een veel uitgebreider stuk over hetzelfde onderwerp consulteren, naast *René De Clercq en de Cyriel Buysevieringen*, waarin we de integrale lofrede van De Clercq bij de huldebetooging *Cyriel Buyse in den grooten Schouwburg, te Gent, Paaschdag, 1911* weergeven, ze contextualiseren en commentariëren.

Terwijl De Clercq er zijn hele leven op gewezen heeft dat zijn vader *een werkmán* was, kwam Buyse voort uit de liberale, industriële burgerij van het Gentse, zij het wel uit de tweetalige dynastie waaruit ook o.m. De Clercqs mentor en professor Paul Fredericq (een neef), Virginie Loveling (een tante) en professor Julius Mac Leod (een neef) kwamen. De bedoeling was dat Cyriel de ouderlijke cichoreibranderij zou overnemen wat veel spanning tussen vader en zoon genereerde en er mee voor zorgt dat Buyse zijn eigen stand, de burgerij, zal haten, hoewel hij de voordelen van het burgerleven evenwel niet laat liggen. Deze spanningen zorgen mee voor het hoofdthema in tal van Buysses romans nl. onmogelijke menselijke relaties en dito situaties, veroorzaakt door een rigide standenmaatschappij. Hij gelooft als liberaal wel in de mogelijkheid tot verbetering van het lot van de laagste standen maar hij is geen revolutionair: de standenverdeling is een soort natuurrecht dat er altijd is geweest. Bovendien kunnen alle lagen van de bevolking door het noodlot getroffen worden.

Bourgeois Buyse had vóór de Eerste Wereldoorlog al drie automobiels gehad. De mobiele Buyse was wereldreiziger en de eerste Vlaamse autotoerist-journalist. Op het autofront anno 1910 prijken een Vlaams leeuwjtje en een Nederlands(?) wimpeltje. Nochtans zou het predicaat van anti-Vlaming Buyse tot na zijn dood achtervolgen.

Via Buysse's werk krijgen we een zeer realistisch beeld van het absolute dieptepunt van onze geschiedenis nl. *arm Vlaanderen* van de tweede helft van de 19de eeuw. Zoals De Clercq en Streuvels kent Nevelaar Buysse het toen bijwijlen nog feodale platteland op zijn duimpje. Anders dan deze collega's beschrijft en benoemt Buysse op naturalistische wijze het rauwe leven met de kleine kantjes van alle standen, ook het seksuele aspect. Zijn werk heeft een merkwaardig hoog houdbaarheidsgehalte en is vandaag nog te pruimen. Volgens Buysse was de realiteit trouwens dikwijls nog veel erger dan de toestanden in zijn novellen en romans.

Het hoeft geen betoog dat de Gentse socialisten zijn werk, zoals dat van De Clercq, voor de socialistische propagandakar hebben gespannen. *Het gezin Van Paemel* was een schot in de roos en werd 2 jaar voor De Clercq's *De Vlasgaard* in dezelfde KNS opgevoerd. Beide auteurs lieten zich dit succes welgevallen maar waren tot Anseeles ontgoocheling niet in staat, zoals Zola in *Germinal*, het leven van het Gentse industrieproletariaat weer te geven. Zoals De Clercq, die al snel liet weten dat hij in *De Vlasgaard* 'de klassen niet tegenover mekaar had gesteld', reageerde Buysse als volgt: *U zult zeggen Het gezin Van Paemel is een socialistisch stuk maar ik verzeker u dat het toevallig is en het zou net zo goed kunnen gebeuren dat ik een stuk schreef dat antisocialistisch was. Maar aangezien de mindere klasse, mensen zijn die veel onrecht wordt gedaan in de maatschappij, voel ik mij daartoe meer aangetrokken. [...] Ik ken de gehele opkomst van de Gentse socialisten, hun economische en sociale strijd, en ik vind het bewonderenswaardig, ik kan het niet helpen.* Toch durfde Buysse tot frustratie van Anseele ook bij de socialisten wel eens de vinger op de wonde leggen o.m. over hun gemis aan cultuur. Het alter ego van Anseele laat hij in 'n *Leeuw van Vlaanderen* zeggen: *Veur 't uugenblik 'n zein 't gien romans noch gien verzen die we moeten hen, moar buufstikken...* Vandaar het door flaminganten en andere tegenstanders steeds herhaalde scheldwoord van het zgn. biefstuksocialisme.

Het gezin Van Paemel werd voor de eerste maal in de KNS door de Multatulikring opgevoerd op 23 januari 1903. Op de foto: de slotscène van de première. Arbeider Isidoor Benoot (links) als de verbitterde boer Van Paemel bij zijn hoopje brandhout en naaister Tercile Coppitters als de boerin. Moeder Van Paemel tot haar zoon Eduard, die na een staking in een Gentse fabriek vertrekt naar Amerika, in typische Buysseaanse bewoording: 'Kom... 'k zal ou 'n kruiske geven. Ge 'n geluef gij doar wel nie an, moar't es toch nen truest veur mij.'

Buysse en Anseele behoorden, anders dan bv. Buysse's broer Arthur en Paul Fredericq, tot dezelfde links-liberale loge. Door een onnatuurlijk coalitiespel komen ze beiden voor enige tijd zelfs terecht in de (in)fameuze Association Flamande pour la vulgarisation de la Langue Française, opgericht tegen de zgn. gelijkheidswet van 1898. Buysse doet er vertaalwerk en is er als gekend

letterkundige dé ideale excuustruus. Zoals zowat elke Belgische schrijver uit die tijd droomt Buysse van Parijse erkenning. De meesten, die meestal uit een volledig ééntalig Franstalig milieu stammen, zoals zijn vriend Maurice Maeterlinck, kiezen trouwens voor het Frans. Buysse twijfelt maar voor hem blijft het Frans hoe dan ook een vreemde taal waarin hij niet écht de Vlaamse realiteit of zijn gevoelens kan uitdrukken. Anderzijds beheerste men toen in Vlaanderen het Nederlands nog niet echt en wordt de taal die de eerste generatie Vlaamse filologen (o.a. Willem De Vreese) propageren als een onnatuurlijke taal *met een stijve colle* ervaren. Buysse's argumentatie tegen de moeizame ontwikkelde standaardtaal in Vlaanderen wordt echter overgenomen in de parlementaire debatten door aartsfranskiljon Bara. Enkele jaren later zal Buysse echter zijn mening herzien en in 1904 lid worden van het Algemeen Nederlands Verbond.

Het spreekt voor zich dat Buysse in klerikale middens vele decennia geboycot wordt. Als zelfs De Clercq's werk voor de leden van de Vlaamsche Academie voor letterkunde, die beslist over het toekennen van de 5-jaarlijkse staatsprijzen, wel eens als *minder zedelijk* werd beschouwd, is Buysse helemaal taboe. *Vuilschrijver* Buysse is ook lange tijd voor grote delen van de Vlaamse Beweging die een verheven idealistisch beeld van het Vlaamse volk cultiveert, onaanvaardbaar. Nochtans zal het de-op-dat-moment-voor-iedereen-aanvaardbare De Clercq zijn, die in 1911 een lans breekt voor Buysse en zijn werk, hem zijn vroegere pekelzonden tegen de Vlaamse Beweging vergevend.

Dankzij de Buyssebiografie weten we nu ook door associatie de meest waarschijnlijke datum wanneer het gezin De Clercq in 1914 gevlucht is naar Nederland namelijk op 6 oktober, 3 dagen voor de val van Antwerpen. Terwijl De Clercq nog volop zoekt naar een definitief onderkomen, moet Buysse, die door zijn luxesituatie in Den Haag (hij is in 1895 gehuwd met de Haagse weduwe Dyserinck) nooit echt het imago van een beproefde balling zal aangemeten krijgen, zich onmiddellijk in de felle polemiek over de houding die het ANV moet aannemen tijdens de oorlog.

De Clercq en Buysse komen mekaar weer tegen in de redactie van *De Vlaamsche Stem*, waarvan het eerste nummer op 1 februari 1915 verschijnt. Terwijl De Clercq en Buysse aanvankelijk nogal op dezelfde golflengte zitten, wordt vanaf februari 1915 De Clercq stilaan bewerkt door de kring rond Carel Gerretson en aanhangers van Jan Derk Domela Nieuwenhuis. De breuk komt er na het fameuze Bussemer telegram aan koning Albert op 11 juli 1915. Op 21 juli heeft de loyale fractie rond *De Vlaamsche Stem* een manifest opgesteld ondertekend door Frans Van Cauwelaert, Arthur Buysse, Cyriel Buysse, Julius Hoste jr., Albéric De Swarte, Leo Van Puyvelde, Léonce du Castillon en André De Ridder waarin de staatkundige eenheid van België wordt bepleit. Men probeert De Clercq over te halen dit te tekenen, doch tevergeefs. Als Paul Fredericq, op dat ogenblik in ballingschap in Duitsland, in augustus René's wedervaren met *De Vlaamsche Stem* en de Belgische regering verneemt, reageert hij enigszins profetisch: *arme René De Clercq, mijn zatlapgek, mijn brave en grote dichter, wat zal hij zijne vingers verbranden.*

De Clercq had in 1901 in de tweede reeks van Van nu en straks nog 7 gedichten gepubliceerd. Uit één van de belangrijkste opvolgers nl. Vlaanderen, dat bij Van Dishoeck wordt uitgegeven, wordt hij na een tijd geweerd. De naam en de geest van Groot Nederland, letterkundig maandschrift voor den Nederlandschen stam, dat vanaf 1 januari 1903 o.l.v. Buysse en Couperus bij Van Holkema en Warendorf wordt uitgegeven, heeft De Clercq ongetwijfeld meer aangetrokken. Om het ontstaan en de achtergrond van deze literaire tijdschriften beter te kennen, is de Buyssebiografie een aanrader.

Het zou ook mede op aanraden van Buysse kunnen zijn dat uitgever van Dishoeck, die eerder De Clercq's *De Zware Kroon*. *Verzen uit den oorlogstijd* had uitgegeven, zich niet wil verbranden aan *De Noodhoorn*. Als De Clercq op 11 juni 1917 naar Brussel vertrekt om er toppropagandist van het activisme te worden, reageert Buysse in een brief dd. 11 juli aan Van Dishoeck: *De Clercq is dus weg om Vlaanderen te redden. Wat zal dat heerlijk zijn! Er lopen hier nog van die redders rond, maar ze staren voorlopig in de hoogte, naar de kruinen van de bommen, om er de kat uit te kijken en houden ook een natten vinger in de lucht, om te voelen waar vandaan de wind komt.* Toch zullen na de oorlog via tussenkomst van Buysse nog twee treurspelen van De Clercq in *Groot Nederland* opgenomen worden nl. *Kain* in 1927 en *Absalom* in 1929.

Terwijl De Clercq ter dood veroordeeld werd, zal Buysse opgenomen worden in de eens zo verguisde Vlaamsche Academie voor Letterkunde en op zijn sterfbed worden geadeld. Dit leidt bij beider dood in 1932 tot de volgende zeer scherpe analyse en vergelijking tussen beiden door de voormalige Gentse topactivist en oude vriend van René Jan Wannijn in *De Dietsche Gedachte*, maandblad van de Dietsche Bond. Aan de ene kant: *de Siegfried (= De Clercq, nota van JV) in den kamp tegen de verdrukkers, die in alle Vlaamsche harten de strijd voor het recht, het schoone en edele heeft doen ontbranden.* Aan de andere kant: *Buysse, de landjonker, de kasteelheer, de van alle genoegens van het leven oververzadigde, de gevierde der volksvijanden, der officiële karakterloozen en voordeelazers, der Vlaamsch huichelende politieke Carnavalgekken, de vertrouweling van Bara, aan wien hij wapenen tegen de vervlaamsching van het Middelbaar onderwijs leverde, de lasteraar der edele Activisten, zelf blozende in later jaren over zijn rol tegen het Vlaamsche volk gespeeld, door de Koninklijke Vlaamschvrijandigen bekruid en geridderd, veroordeeld op zijn doodsbed de blijken van sympathie der Vlaminghatende Beiersche Koningen der Belgen te ontvangen.* Wannijn culmineert met de profetie dat Buysse uit de Vlaamsche toekomstgezinnen [zal] geweerd worden, *zoodra de beschaafde verteller uit ons volk zal oprijzen, die met dat Volk leeft, voor dat Volk werkt en in dat Volk gelooft.*

En dan te bedenken dat niemand in Vlaanderen Buysse welsprekender in bescherming heeft genomen dan René De Clercq in 1911: *Ging Buysse te ver, hij heeft het ridderlijk erkend, en niemand heeft het recht hem den eersten steen te werpen. [...] Dit is mijn overtuiging: Buysse's temperament is door en door Vlaamsch. Geen schrijver hier, is zoo episch-breed aangelegd als hij! Geen is zoo stout, zoo vrij, zoo lees- en genietbaar, zoo levend belevend. Ons Vlamingen zij dit overschot van reden om hem hoog en lief te houden, en te verdedigen tegen wie ook.*

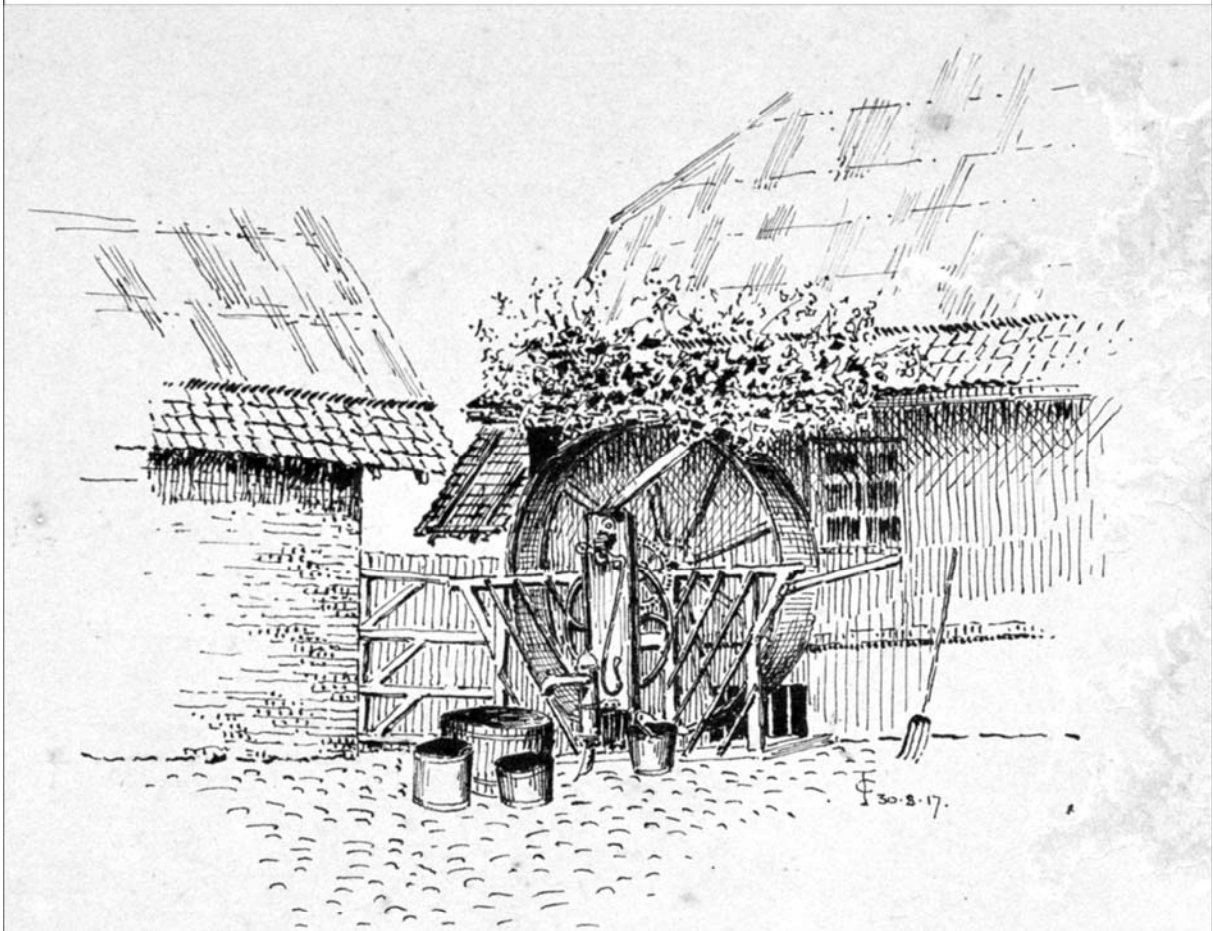
Joost Vandommele

DE KERNHOND.

Vroegmorgens, eer de zonne bernt,
loopt, in de schaduw, achter 't huis,
de hond in 't wiel, en kernt.
Hij klimt, hij klimt, en 't draaigedruisch
van as en speek en beurend berd,
volgt steeg en staag,
gelijkig-traag,
de mate, die hij terdt.
En af en aan
de pooten gaan,

de voorste voren, links en rechts,
en de achterste achter, links en rechts;
hij knieëknikt;
hij teenentikt;
zijn groote kop slaat weg en weer
en heel zijn tong roodt neer.
Zoo voort en voort!
Hij ziet noch hoort.
En als de zon al hooger reikt,
en over 't dak omneder kijkt,
dan ziet ze hem op zijn berdelbaan,
na zooveel uren wegs gedaan,
op de eigen plekke staan.

Wat mijn moeder mij vertelde...

Aan de gevel van ons huis, naar de groentetuin toe, was een rad gemonteerd, dat verbonden was met het karnkot.

Onze hond baron liep in het wiel en deed zo de karn draaien. Na een goed uur dreef de boter boven de karnemelk. Dat wist de hond. Hij kreeg daarna een goed gevulde kom eten en een schoteltje verse karnemelk.

Armand Deknudt